

Зарубіжні авторські зібрання

Бернард

Пігмаліон

Харків
«Фоліо»
2023

ПІГМАЛІОН

ДІЯ ПЕРША

Лондон, 11.15 вечора. Щедрий літній дощ лле як із відра. Тут і там несамовито верещать свистки, якими підкликають таксі. Пішоходи біжать, щоб сховатися під портиком церкви св. Павла (не Ренового собору, а церкви Ініго Джонса, що в Ковент-Гардені біля овочевого ринку); разом з усіма забігають до прихистку дама з дочкою у вечірніх сукнях. Люди похмуро видивляються на дощову завісу, і тільки один чоловік стоїть спиною до всіх, зосереджено щось занотовуючи у своєму записничку.

Церковний годинник вибиває чверть на дванадцятку.

Дочка (*стоячи між двома центральними колонами, ближче до тієї, що з лівого боку від неї*). Уже мене холод аж до кісток діймає. І що там Фредді так довго робить? Уже цілих двадцять хвилин як пішов!

Мати (*стоячи праворуч від дочки*). Ну, не двадцять, а менше. Але мав би вже досі піймати нам таксі.

Перехожий (*стоїть праворуч від дами*). Пані, він не піймає ніякого таксі аж до пів на дванадцятку, коли вони вже вертатимуться, як порозвозять тих, що вийшли з театру.

Мати. Але ж нам так потрібне таксі! Ми не вистоїмо тут аж до пів на дванадцятку. Це ж гірше нікуди!

Перехожий. Що вдієш, пані, — не я це придумав.

Дочка. Мав би Фредді хоч трошки кебети, то вхопив би таксі ще біля дверей театру.

Мати. Де вже було йому, бідоласі!

Дочка. Люди ж похапали! А він?

Фредді вбігає з дощу, з боку Саутгемптон-стріт, і стає між ними двома, закриваючи мокру парасоллю, з якої стікають краплі. Він — молодик двадцяти літ у вечірньому костюмі, штани в нього мокрі вище кісточок.

Дочка. То що, не зловив таксі?

Фредді. Ніде жодного не дістати — ні за гроші, ні за очі хороші.

Мати. Ой, Фредді, мусить бути таксі! Ти ж його, певне, й не шукав як слід.

Дочка. Це нестерпно! Чи ти хочеш, щоб ми самі пішли пошукали?

Фредді. Я ж вам кажу: люди розхапали всі машини. Дощ линув так несподівано, і ніхто не був готовий, і кожному враз украй потрібне стало таксі. Я пробіг аж до Чарінг-Кросу і в другий бік мало не до Ладгейтського цирку — і ніде жодного вільного таксі!

Мати. А на Трафальгарську площу бігав?

Фредді. І на Трафальгарській нічого не було.

Дочка. Ти справді туди бігав?

Фредді. Я добувся аж до вокзалу на Чарінг-Крос. Чи ви хотіли б, щоб я забіг аж до Гаммерсміту?

Дочка. Та ти ж зовсім не старався!

Мати. І справді, який-бо ти безпорадний, Фредді! Іди ж знов і не вертайся, поки не знайдеш таксі.

Фредді. Тільки даремно вимокну, як хлющ.

Дочка. А нам що робити? Стояти цілу ніч отут на вітрі, в самих благоденських сукнях? Самолюбива ж ти свиня...

Фредді. Ну та гаразд — іду вже, йду!

Розкриває парасоллю й кидається бігти в напрямку до Странду, але стикається із квіткаркою, що спішить під укриття, і вибиває кошика з її рук. Сліпучий спалах блискавки й зразу ж за ним оглушливий удар грому створюють ніби оркестровий супровід цієї події.

Квіткарка. Ну шо се ти, Хреді! Чо' ни дивисся, куди ступаїш, любчику?

Фредді. Даруйте!

Вибігає.

Квіткарка (*збираючи розсіпані квіти і вкладаючи їх назад до кошика*). От маніри! Ди-ва пучечки хвіялок са-топтав у грязюку!

Сідає на цоколь колони й сортує квіти, праворуч від дами. З неї аж ніяк не романтична постать. Їй чи вісімнадцять, чи то двадцять років, не більше. На голові у неї матроський брилик із чорної соломки, який чимало назбирав лондонської пилюки та кіптяви й навряд чи коли чистився. Мишача барва її кіс, либонь, не від природи така — те волосся просить, аж пищить, гарячої води та мила. Непривабливий чорний приталений жакет сягає їй мало не до колін, а ще на ній коричнева спідниця із грубим фартушком. Та найплачевніший вигляд мають у неї черевики. Видно, що вона й старається бути чепурною, як тільки може, але поруч із тими дочкою та матір'ю видається дуже брудною. Вродою ніби й не гірша за них, от тільки врода та занехаяна, і ще їй потрібні послуги зубного лікаря.

Мати. Скажіть, будь ласка, а звідкіля ви знаєте, що мого сина звати Фредді?

Квіткарка. Ой, то це був ваш синок, кажите? Ну, я'би в'го луче навчили, то ни тікав би він геть, коли россипав квіточки бідній дівчині, а заплатив би за шкоду! Чи ви-и заплатите мені?

Перепрошуємо, але надалі нам доведеться облишити ці відчайдушні спроби відтворити квіткарчину говірку, якої поза межами Лондона ніхто не збагне без спеціальної фонетичної абетки.

Дочка. І не подумайте платити їй, мамо! Чого захотіла!

Мати. Прошу тебе, Кларо, не борони мені. Маєш ти дрібні гроші?

Дочка. Ні — нічого дрібнішого за шестипенсовика не маю.

Квіткарка (з надією). То я вам його розміню, добра пані!

Мати (до Клари). Дай мені! (Клара неохоче розлучається з грішми.) Ось! (До дівчини.) Це вам за квіти.

Квіткарка. Щиро дякую вам, пані!

Дочка. Візьміть з неї решту! Воно ж коштує всього пенні за пучечок.

Мати. Притримай-но язика, Кларо! (До дівчини.) Можете не віддавати решти.

Квіткарка. Ой, спасибоньки, пані!

Мати. А зараз скажіть мені: звідкіля ви знаєте ім'я того молодого джентльмена?

Квіткарка. Та не знаю я його!

Мати. Я чула, як ви звернулись до нього на ім'я — Фредді! І не думайте мене обдурити!

Квіткарка (протестуючи). Ніхто й не думає вас обдурювати! Ну сказала на нього Фредді чи там Чарлі — так і ви могли б сказати, коли б говорили до когось чужого й хотіли приподобитися йому.

Дочка. Викинути шестипенсовика на вітер! Хай би вже Фредді знався собі з ким хоче.

Щоб показати обурення, заходить за колону.

Літній джентльмен — симпатичний тип старого військового — забігає під портик і закриває парасоллю, з якої

скрапує вода. У нього, як і в Фредді, ноги геть мокрі до кісточок. Він у вечірньому костюмі й легкому пальтечку. Стає на те місце, яке звільнила дочка.

Джентльмен. Ху!

Мати (до джентльмена). Ох, пане, чи є хоч яка ознака, що воно припиняється?

Джентльмен. Де там! Хвилини дві тому полило ще гірше.

Підходить до цоколя поруч того місця, де сидить квіткарка, ставить ногу на цоколь і нахилиється, щоб відкрити холоші штанив.

Мати. Ох, лишенько!

Засмучено йде за колону до дочки.

Квіткарка (користуючись близькістю джентльмена, щоб заприятитися з ним). Полило ще гірше — так це признака, що скоро перестане. Тож веселіше, копитане, та купіть квіточку в бідної дівчини!

Джентльмен. Даруйте, але я не маю дріб'язку.

Квіткарка. А я вам розмінюю, копитане.

Джентльмен. Розміняєте фунт? Дрібнішого нічого не маю.

Квіткарка. Та що ви! Ох, купіть у мене квіточку, копитане! Я можу розміняти пів крони. Візьміть ось це — за два пенси!

Джентльмен. Не мороч мені голови, будь доброю дівчиною! (Мацає по кишенях.) У мене й справді немає дріб'язку... Стривай: ось тобі три монетки по пів пенса, якщо це тебе зарятує.

Відходить до іншої колони.

Квіткарка (розчаровано, але зміркувавши, що півтора пенса це краще, ніж нічого). Спасибі, пане.

Перехожий (до дівчини) Будь обачна — краще дай йому за це квітку! Там он, у тебе за спиною, стоїть типчик і записує кожнісіньке слово з твоїх уст.

Усі обертаються до чоловіка, який занотує щось собі в записничку.

Квіткарка (нажахано зриваючись на рівні ноги). Що я поганого зробила — що заговорила до того пана? Я маю право продавати квіточки де завгодно, аби тільки не стовбичила людям на дорозі. (Впадаючи в істерику.) Я — порядна дівчина, пособіть мені! Я не зачіпала його — тільки просила купити у мене квіточку!

Зчиняється галас. Публіка здебільшого співчуває квіткарці, засуджуючи однак, її надмірну вразливість. Глядачі, котрі старші, розважливіші, поплескують її заспокійливо по плечах, примовляючи: «Ну чого ти голосиш?» — «Хто тебе кривдить?» — «Ніхто тебе не зачепить.» — «І чого кричати?» — «Ну годі-бо!» — «Вгамуйся!» Не такі терплячі велять їй заткнутись, питаються нечемно, чи «всі в неї вдома». Хто стоїть далі, не знаючи, в чому річ, тиснуться наперед, і галасу стає ще більше від запитань та відповідей на них: «Що за колотнеча?» — «А що вона?» — «А він де?» — «Та там нишпорка її записує!» — «Хто? Оцей?» — «Еге ж, оцей-о... Вимагала грошей у джентльмена». І таке інше.

Квіткарка (протискаючись до джентльмена, кричить несамовито). Ой, паночку, скажіть йому, щоб не писав на мене! Ви й не знаєте, що мені од того буде! Вони ж заберуть у мене дозвіл торгувати й виженуть мене на вулицю за те, що ніби чіплялася до мужчин. Вони...

Записувач (виступаючи наперед, праворуч від неї, а решта з'юрмлюється за ним). Ну, годі! Годі, годі! Хто тебе кривдить, ти, дурна дівчино? За кого ти мене маєш?

Перехожий. Усе гаразд — він джентльмен: гляньте-но на його чи-ри-вики! (*Пояснює записувачеві.*) Вона подумала, що ви — поліцейський навушник, пане!

Записувач (*зі жвавим інтересом*). А що таке «поліцейський навушник»?

Перехожий (*неспроможний пояснити*). Це-е...ну... та це поліцейський навушник та й годі! Як іще це назвати? Той, хто виношує та доносить.

Квіткарка (*все ще істерично*) Я вам на Біблії присягну: щоб коли хоч словечко...

Записувач (*владно, але добродушно*). Ну, помовч, помовч. Невже я схожий на полісмена?

Квіткарка (*аж ніяк не заспокоївшись*). Тоді нащо вам записувати мої слова? Звідкіля мені знати, чи правильно ви мене записали? Ану покажіть, що ви там нашкрябали про мене! (*Записувач розкриває свого записника й твердою рукою тримає перед її носом, хоча юрба, намагаючись читати через його плече, напират, і хтось слабший не встояв би*). Що це? Тут написано якось не так. Я цього не вчитаю!

Записувач. А я вчитаю. (*Читає, достеменно відтворюючи її вимову.*) «Висиліше, копитане...»

Квіткарка (*дуже сприкрено*). Це ви того, що я назвала його копитаном? Я ж не хотіла його скривдити! (*До джентльмена.*). Ой, паночку, попросіть його не писати на мене ахта за одне те слово! Ви ж...

Джентльмен. Акта? Я нікого не виню й не треба нікого акта. (*До записувача.*) Справді, пане, якщо ви — детектив, то вам нічого братись захищати мене від докучливих молодих жінок, поки я не попрошу вас. Адже всі бачили, що дівчина не мала нічого лихого на думці.

Юрба (*демонструючи проти поліційної сваволі*). Авжеж, усі бачили! Яке вам до неї діло? Нічого пхати носа,

куди не слід! Вислужується чоловік! Записує, що люди говорять! Дівчина йому й слова не мовила! А якщо й сказала, то що? Добре мені діло: вже дівчині й від дощу не можна заховатись без того, щоб її не скривдили!..

І так далі, і таке інше. Найчуліші із заступників відводять квіткарку назад до її місця на цоколі, де вона сідає і силкується погамувати своє хвилювання.

Перехожий. Ні, він не нишпорка. Просто він із тих, хто всюди пхає свого носа, хай йому абищо! Кажу вам: гляньте на його чи-ри-вики.

Записувач (*обернувшись до нього, приязно*). А як там поживають усі ваші у Селсі?

Перехожий (*нідозріло*). Хто сказав вам, що мій рід із Селсі?

Записувач. Та не переймайтеся. Бо таки з Селсі. (*До квіткарки.*) А як це вас занесло так далеко на схід? Ви ж народилися у Ліссон-Грові?

Квіткарка (*жахнувшись*). Ой, та що поганого в тому, що я вибралася з Ліссон-Грову? Я там жила у такому хліві — свиней і то тримають у кращому приміщенні; а платила по чотири й шість на тиждень! (*Плаче.*) Ой-бги-бги-бги-ии...

Записувач. Та живіть, де хочете, тільки не зчиняйте ревища.

Джентльмен (*до дівчини*). Ну тихо, тихо! він тебе не зачепить: ти маєш право жити, де тобі хочеться.

Саркастичний перехожий (*протиснувшись поміж записувачем і джентльменом*). Хоч би й у палатах на Парк-Лейні! А я хотів би позмагатися з вами у житлово-му питанні, саме так!

Квіткарка (*поринувши у невеселі роздуми над своїм кошом, примовляє сама до себе дуже пригнічено*). Я хороша дівчина, хороша.

ЗМІСТ

ПІГМАЛІОН

<i>Переклад О. Мокровольського</i>	3
Дія перша	3
Дія друга	19
Дія третя	57

ПРОФЕСІЯ ПАНІ ВОРЕН

<i>Переклад Є. Ржевуцької</i>	122
Дія перша	122
Дія друга	141
Дія третя	165
Дія четверта	183

УДІВЦЕВІ БУДИНКИ

<i>Переклад Є. Ржевуцької</i>	205
Дія перша	205
Дія друга	231
Дія третя	262

ЗАЛЬОТНИК

Переклад Є. Ржевуцької..... 284

Дія перша..... 284

Дія друга..... 314

Дія третя..... 336

Дія четверта..... 360